

I lantbrukets tjänst – Kullbergs i Katrineholm

Av Helena Karlsson

För hundra år sedan hade ett av Sveriges största och mest välkända handelsföretag i lantbruksmaskiner sitt självklara säte i Sörmland. "Kullbergs i Katrineholm" hade blivit ett begrepp och något landets alla lantbrukare var väl bekanta med. I dag finns inget kvar av själva företaget, men namnet lever ändå vidare i bland annat Kullbergska sjukhuset, som påminner om en framgångsepok i lantbrukets tjänst.

Smålänningen August Kullberg (1852-1913) kom till Katrineholm 1878. Då hade han sedan två år tillbaka drivit den egna firman Kullberg & Co, som bland annat handlade med virke, fönsterglas och tändstickor. Att Kullberg hamnade just i Katrineholm skulle visa sig bli ett lyckokast för orten, som enligt vad som sägs ska ha lockat den driftige affärsmannen med sin goda tillgång på aspvirke och sin tågstation.

Kullberg blev väl mottagen i sin nya hemstad och de då rätt blygsamma affärerna gick till en början bra. Under 1880-talet blev emellertid tiderna allt svårare för Kullberg. En konkurs undveks med bara en hårsman efter försenade virkesleveranser och bekymmer med ohederliga affärskontakter. Lån från familj och utomstående höll dock verksamheten flytande. Och tur var det, för bättre tider väntade!

Det var framemot sekelskiftet som Kullbergs stora framgångar kom med en helt annan typ av produkt: lantbruksmaskiner.

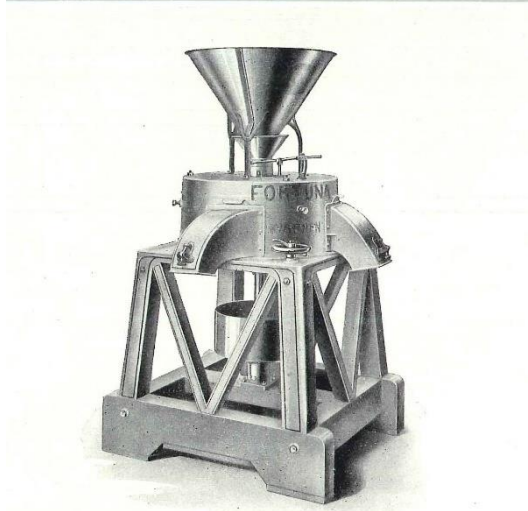
Katalog från Kullbergs 1951, då företaget blivit del i Arvika-Verkens försäljnings AB. AB Bolinder-Munktell/Kullberg & Co:s arkiv, Arkiv Sörmland

Under 1800-talets andra hälft hade en omfattande mekanisering av jordbruket påbörjats med nya maskiner och redskap som i grunden skulle komma att förändra det svenska lantbruket. Många av dessa maskiner importerades från utlandet, men som Kullberg kunde konstatera fanns potential för att även utveckla en framgångsrik högkvalitativ svensk tillverkningsindustri inom lantbrukssektorn. Det fanns i slutet av 1800-talet en rad inhemska tillverkare, men dessa var ofta små och med relativt hantverksmässig tillverkning. De

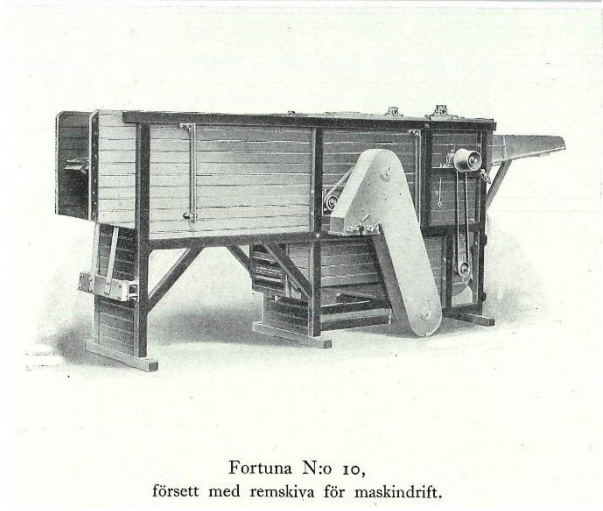

saknade dessutom medel för något minst lika viktigt, något som Kullberg själv definitivt förstod sig på - marknadsföring.

SANDBÄCKENS KVARNAR

WALLA-TRÖSKVERK

Två exempel ur Kullbergs "lokalproducerade" sortiment: en kvarn från Sandbäckens verkstäder och ett tröskverk från Walla tröskverksfabrik ur katalog från 1918. AB Bolinder-Munktell/Kullberg & Co:s arkiv, Arkiv Sörmland

Kullbergs motto blev "svensk plog åt svensk jord". Genom sina affärsresor hade han kommit i kontakt med många bönder, och han insåg att här fanns en marknad för svenska lantbruksmaskiner. Hans affärsidé var att det var hans företag som skulle förse lantbrukarna med dessa produkter. Detta skulle även de svenska lantbruksmaskintillverkarna tjäna på i och med att Kullbergs då skulle stå för all marknadsföring och försäljning av deras produkter medan de själva kunde ägna sig åt produktionen.

Sagt och gjort. Kullberg inledde samarbete med en rad inhemska tillverkare av lantbruksmaskiner. Genom katrineholmsfirman fick dessa en utomordentlig försäljningskanal för sina produkter, vilket i sin tur gav företagen möjlighet att koncentrera sig på produktionen och på att förbättra och utveckla nya produkter, något som Kullberg uppmuntrade. Framgångarna för de företag som anslöt sig lockade allt fler tillverkare till Kullbergs, som snart kunde räkna in flera av de största producenterna på den svenska marknaden, däribland Arvika-Verken som tillverkade slätter- och skördemaskiner, Joh. Thermaenius & son som producerade tröskverk och AB Baltic med separatorer som huvudprodukt.

Flera sörmländska firmor fanns bland leverantörerna. Katrineholmsföretaget Grönkvists mekaniska verkstads hästräfsa, den första svensktillverkade i sitt slag, fanns i Kullbergs sortiment. Kullbergs sålde även tröskverk från Walla tröskmaskiner liksom motorer och kvarnar från katrineholmsbaserade Sandbäckens verkstäder.

Det tidiga 1910-talet var Kullbergs verkliga guldålder med stor försäljning inte bara i Sverige utan också i stora delar av Europa och Ryssland. Snart skärptes dock konkurrensen utifrån, samtidigt som första världskriget

ändrade förutsättningarna ytterligare. Många företag valde att gå samman för att därigenom försöka överleva. Kullbergs blev en del i det nybildade Arvika-Baltic, men stod under 1920-talet åter på egna ben.

August Kullberg insåg tidigt marknadsföringens betydelse. Företaget såg till att ingen missade deras mässmonter på lantbruksutställningar som denna i Norrköping 1942. Foto: okänd. AB Bolinder-Munktells arkiv, Arkiv Sörmland

I samband med nästa världskrig blev det dock än en gång aktuellt att gå samman med andra. År 1946 ingick Kullbergs i Arvika-Verkens försäljningsaktiebolag, som i sin tur gick upp i eskilstunaföretaget AB Bolinder-Munktell 1961. Det innebar slutet för

"Kullbergs i Katrineholm". En åttiofemårig företagsepok i lantbrukets tjänst var därmed till ända.

Arkiv från Kullbergs finns hos Katrineholms kommunarkiv. En del material från företaget går också att hitta hos Arkiv Sörmland, där det inkommit tillsammans med handlingar från AB Bolinder-Munktell.

Artikel publicerad i Sörmlandsbygden 10 mars 2016